

DOMSTOLENS BESLUT (andra avdelningen)
den 14 juli 2005 *

I mål C-52/04,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Bundesverwaltungsgericht (Tyskland), genom beslut av den 17 december 2003 som inkom till domstolen den 10 februari 2004, i målet

Personalrat der Feuerwehr Hamburg

mot

Leiter der Feuerwehr Hamburg,

meddelar

DOMSTOLEN (andra avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden C.W.A. Timmermans samt domarna C. Gulmann, R. Schintgen (referent), J. Makarczyk och J. Klučka,

* Rättegångsspråk: tyska.

generaladvokat: D. Ruiz-Jarabo Colomer,
justitiesekreterare: R. Grass,

efter att ha meddelat den hänskjutande domstolen att domstolen avser att avgöra saken genom att meddela ett motiverat beslut i enlighet med artikel 104.3 i domstolens rättegångsregler,

efter att parter och övriga som avses i artikel 23 i domstolens stadga beretts tillfälle att yttra sig i detta avseende,

och efter att ha hört generaladvokaten,

följande

Beslut

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 2 i rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet (EGT L 183, s. 1; svensk specialutgåva, område 5, volym 4, s. 146) och artikel 1.3 i rådets direktiv 93/104/EG av den 23 november 1993 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden (EGT L 307, s. 18).

- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Personalrat der Feuerwehr Hamburg (personalkommittén vid Hamburgs brandkår, nedan kallad personalkommittén) och Leiter der Feuerwehr Hamburg (chefen för Hamburgs brandkår, nedan kallad brandkårschefen) angående den tyska lagstiftning enligt vilken det föreskrivs en veckoarbetstid som överskrider 48 timmar för personal vid brandkårens insatsstyrkor.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

- 3 Direktiven 89/391 och 93/104 antogs med stöd av artikel 118a i EG-fördraget (artiklarna 117–120 i EG-fördraget har ersatts av artiklarna 136–143 EG).
- 4 Direktiv 89/391 är det ramdirektiv som innehåller allmänna principer avseende arbetstagares säkerhet och hälsa. Dessa principer har sedermera utvecklats i en rad specialdirektiv, bland annat direktiv 93/104.
- 5 I artikel 2 i direktiv 89/391 definieras direktivets tillämpningsområde enligt följande:

"1. Detta direktiv skall tillämpas på all verksamhet, såväl privat som offentlig (industri, jordbruk, handel, förvaltning, tjänster, undervisning, kultur- och fritidsverksamhet etc.).

2. Detta direktiv skall inte tillämpas på sådana offentliga verksamheter, där det inte kan undvikas att förhållanden som är speciella för dessa verksamheter kommer i konflikt med direktivet, exempelvis försvaret eller polisen eller viss specifik verksamhet inom civilförsvaret.

I dessa fall skall arbetstagarnas säkerhet och hälsa tryggas så långt möjligt mot bakgrund av direktivets syften.”

6 Artikel 1 i direktiv 93/104, med rubriken ”Ändamål och räckvidd”, har följande lydelse:

”1. I detta direktiv föreskrivs minimikrav på säkerhet och hälsa vid förläggningen av arbetstiden.

2. Detta direktiv är tillämpligt på

a) minimitider för dygnsvila, veckovila och årlig semester, vidare på raster och begränsning av veckoarbetstiden,

samt

b) vissa former av nattarbete, skiftarbete och arbetsrytm.

3. Detta direktiv skall tillämpas på all verksamhet, såväl offentlig som privat, i den betydelse som avses i artikel 2 i direktiv 89/391/EEG, utan att det påverkar tillämpningen av artikel 17 i detta direktiv, med undantag för luft-, järnvägs-, väg-, sjö-, flod- och insjötransporter, fiske till sjöss och annan verksamhet till sjöss, samt verksamhet som utförs av läkare under utbildning.

4. Bestämmelserna i direktiv 89/391/EEG är fullt tillämpliga på de fall som avses i punkt 2 utan att det påverkar tillämpningen av strängare eller mer detaljerade bestämmelser i det här direktivet."

7 I artikel 2 i direktiv 93/104 föreskrivs följande under rubriken "Definitioner":

"I detta direktiv används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

1) arbetstid: all tid i enlighet med nationell lagstiftning eller praxis då arbetstagaren står till arbetsgivarens förfogande samt därvid utför aktiviteter eller uppgifter,

2) viloperiod: varje period som inte är arbetstid.

..."

8 I avsnitt II i detta direktiv föreskrivs åtgärder som medlemsstaterna är skyldiga att vidta för att se till att varje arbetstagare får bland annat en minsta dygnsvila och veckovila, och i detta avsnitt regleras även begränsningen av veckoarbetstiden.

9 Vad gäller begränsningen av veckoarbetstiden föreskrivs i artikel 6 i detta direktiv följande:

”Medlemsstaterna skall, med beaktande av behovet av att skydda arbetstagares säkerhet och hälsa, vidta de åtgärder som behövs för att se till att

...

2) den genomsnittliga arbetstiden under varje sjudagarsperiod inklusive övertid inte överstiger 48 timmar.”

10 Artikel 15 i direktiv 93/104 har följande lydelse:

”Detta direktiv skall inte påverka medlemsstaternas rätt att tillämpa eller införa lagar eller andra författningar som bättre skyddar arbetstagarnas hälsa och säkerhet eller underlättar eller tillåter tillämpningen av kollektivavtal eller avtal mellan arbetsmarknadens parter som bättre skyddar arbetstagarnas hälsa och säkerhet.”

11 I artikel 16 i detta direktiv anges följande:

”Medlemsstaterna får föreskriva följande:

...

2) För tillämpningen av artikel 6 (begränsning av veckoarbetstiden): En beräkningsperiod som inte överstiger fyra månader.

...”

12 I detta direktiv anges även ett antal avvikelser från flera av direktivets grundläggande regler med hänsyn till viss verksamhets särskilda art och under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda. I artikel 17 anges i detta avseende följande:

”1. Med iakttagande av de allmänna principerna för arbetstagarnas hälsa och säkerhet får medlemsstaterna göra avvikelser från artiklarna 3, 4, 5, 6, 8 och 16. Avvikelser får göras när — med hänsyn till det aktuella arbetets särskilda art — arbetstidens längd inte mäts eller bestäms i förväg eller kan bestämmas av arbetstagarna själva. Detta gäller särskilt beträffande

a) företagsledare eller andra personer med självständiga beslutsbefogenheter;

b) anställda i familjeföretag,

eller

c) arbetstagare som tjänstgör vid religiösa ceremonier i kyrkor och religiösa samfund.

2. Avvikelse får fastställas genom lagstiftning eller andra författningsbestämmelser eller genom kollektivavtal eller avtal mellan arbetsmarknadens parter under förutsättning att de berörda arbetstagarna ges motsvarande kompensationsledighet eller — i undantagsfall när det av objektiva skäl inte är möjligt att bevilja sådan kompensationsledighet — att arbetstagarna erbjuds lämpligt skydd, såvitt avser

2.1. artiklarna 3, 4, 5, 8 och 16:

...

c) i fråga om arbeten som kräver en kontinuitet i servicen eller produktionen, särskilt

i) service i form av reception, behandling eller vård på sjukhus och liknande inrättningar, institutioner eller fängelser,

...

iii) press, radio, television, filmproduktion, post och telekommunikation, ambulans, brand- och civilförsvär,

...

3. Avvikelse får göras från artiklarna 3, 4, 5, 8 och 16 genom kollektivavtal eller avtal mellan arbetsmarknadens parter på nationell eller regional nivå eller, i enlighet med regler som fastställts av arbetsmarknadens parter, genom kollektivavtal eller avtal mellan arbetsmarknadens parter på en lägre nivå.

...

De avvikelser som avses i första och andra styckena skall tillåtas på villkor att motsvarande kompensationsledighet beviljas de berörda arbetstagarna eller — i undantagsfall, när det inte är möjligt att bevilja sådan ledighet av objektiva skäl — att de berörda arbetstagarna ges lämpligt skydd.

...

4. Den möjlighet att göra avvikelser från artikel 16 punkt 2 som föreskrivs i punkterna 2.2.1 och 2.2.2 och 3 i denna artikel får inte leda till en längre beräkningsperiod än sex månader.

Under iakttagande av de allmänna principerna om skyddet av arbetstagarnas hälsa och säkerhet skall dock medlemsstaterna ha möjlighet att — på objektiva grunder eller av tekniska skäl, eller av skäl som har att göra med arbetets organisation — tillåta kollektivavtal eller avtal mellan arbetsmarknadens parter om beräkningsperioder som inte överstiger 12 månader.

...”

De nationella bestämmelserna

- 13 I tysk arbetsrätt görs det åtskillnad mellan beredskap (Arbeitsbereitschaft), jourtjänstgöring (Bereitschaftsdienst) och bakjour (Rufbereitschaft).

- 14 De tre begreppen definieras inte i den nationella lagstiftningen i fråga, men deras karakteristiska drag framgår av rättspraxis.

- 15 Beredskap (Arbeitsbereitschaft) avser den situation i vilken arbetstagaren skall stå till sin arbetsgivares förfogande på arbetsplatsen och hela tiden vara uppmärksam för att genast kunna ingripa om så behövs.

- 16 Under jourtjänstgöring (Bereitschaftsdienst) är arbetstagaren skyldig att befinna sig i eller utanför en anläggning på en av arbetsgivaren anvisad plats och att vara beredd att börja arbeta på arbetsgivarens begäran. Arbetstagaren får emellertid vila sig eller sysselsätta sig med det han själv vill så länge hans tjänster inte tas i anspråk.
- 17 Bakjour (Rufbereitschaft) kännetecknas av att arbetstagaren inte är skyldig att finnas tillgänglig på en av arbetsgivaren anvisad plats, utan det räcker att han hela tiden kan nå så att han på arbetsgivarens begäran kan utföra sina arbetsuppgifter med kort varsel.
- 18 I de bestämmelser i tysk arbetsrätt som var i kraft under den period som är relevant i målet vid den nationella domstolen ansågs endast beredskap (Arbeitsbereitschaft) i allmänhet utgöra arbetstid i sin helhet. Såväl jourtjänstgöring (Bereitschaftsdienst) som bakjour (Rufbereitschaft) betraktades däremot som viloperioder, med undantag för den del av tiden under vilken arbetstagaren faktiskt utförde sina arbetsuppgifter.
- 19 Artikel 76 i lagen med föreskrifter för tjänstemän i delstaten Hamburg (Hamburgisches Beamten-gesetz) av den 29 november 1977, i sin lydelse enligt lagen av den 11 juni 1997 (nedan kallad HmbBG) har följande lydelse:

”1. En tjänstemans normala arbetstid skall fastställas genom föreskrifter som antas av delstatsregeringen [kollegialt verkställande organ i delstaten Hamburg] enligt de närmare bestämmelser som anges i andra och tredje meningarna. Denna arbetstid skall inte överskrida 40 timmar per vecka. För tjänster som innehåller

jourtjänstgöring får den normala arbetstiden vid behov förlängas. Den får emellertid inte överskrida 50 timmar per vecka i genomsnitt.

...”

- 20 I artikel 1 i förordningen om tjänstemäns arbetstid (Verordnung über die Arbeitszeit der Beamtinnen und Beamten) av den 12 augusti 1997 (nedan kallad ArbzVO) föreskrivs följande:

”1. Den normala veckoarbetstiden för tjänstemän skall uppgå till i genomsnitt 40 timmar. Vad beträffar den dagliga arbetstiden skall den normala eller vanliga arbetstiden för tjänsten fastställas på grundval av motsvarande andel av den normala veckoarbetstiden.

2. Med avvikelse från artikel 1 kan den normala veckoarbetstiden vid behov förlängas till högst 50 timmar per vecka i genomsnitt, när tjänsten innehåller jourtjänstgöring. Den normala veckoarbetstiden, inklusive jourtjänstgöring, för personal vid brandkårens insatsstyrkor skall uppgå till i genomsnitt 48 timmar.”

- 21 Denna bestämmelse i ArbzVO ändrades genom en förordning av den 15 december 1998 enligt följande:

”I artikel 1.2 andra meningen i förordningen om tjänstemäns arbetstid av den 12 augusti 1997 ... skall talet 48 ersättas med talet 50.”

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 22 Det framgår av domstolens akt att parterna i målet vid den nationella domstolen den 18 juli 1991 ingick ett kollektivavtal, som skulle vara tillämpligt från och med den 1 april 1990, om tjänstgöringstiden för tjänstemän som tjänstgör i skift vid brandkårens insatsstyrkor. I detta kollektivavtal fastställdes den normala veckoarbetstiden till i genomsnitt 48 timmar, inklusive jourtjänstgöring.
- 23 I början av år 1999 lade brandkårschefen fram ett förslag till ett nytt kollektivavtal, som var avsett att från och med den 1 januari 1999 ersätta avtalet av den 18 juli 1991. Enligt detta förslag skulle den normala veckoarbetstiden, inklusive jourtjänstgöring, förlängas från 48 till 50 timmar.
- 24 Personalkommittén beslutade att inte godkänna förslaget till nytt avtal. Eftersom parterna i målet vid den nationella domstolen inte lyckades träffa någon överenskommelse inkallade brandkårschefen medlingsorganet, vilket den 25 oktober 1999 godkände det nya kollektivavtalet i personalkommitténs ställe (nedan kallat det ifrågasatta kollektivavtalet).
- 25 Den 12 december 2000 sade personalkommittén upp kollektivavtalet med omedelbar verkan, på grundval av att det stred mot bestämmelserna i direktiven 89/391 och 93/104.
- 26 Personalkommittén väckte därefter talan vid Verwaltungsgericht Hamburg, vilken i beslut avslög kommitténs yrkanden.

- 27 Personalkommittén överklagade till Oberverwaltungsgericht Hamburg, vilken avsåg förstahandsyrkandet som avsåg att det ifrågasatta kollektivavtalet skulle förklaras inte vara tillämpligt, men biföll andrahandsyrkandet som avsåg fastställelse av att medlingsorganets beslut av den 25 oktober 1999 var rättsstridigt.
- 28 Såväl personalkommittén som brandkårschefen överklagade Oberverwaltungsgerichts beslut till Bundesverwaltungsgericht.
- 29 Enligt Bundesverwaltungsgericht är det för att kunna avgöra målet nödvändigt att få svar på en fråga som rör gemenskapsrätten och som ännu inte har klargjorts i domstolens rättspraxis.
- 30 Även om det ifrågasatta kollektivavtalet har grundats på HmbBG och ArbzVO, i dess lydelse av den 15 december 1998, kan denna nationella lagstiftning, enligt vilken den normala veckoarbetstiden vid behov kan uppgå till högst 50 timmar, nämligen inte tillämpas om den strider mot artikel 6 punkt 2 i direktiv 93/104, i vilken veckoarbetstiden begränsas till 48 timmar. Därmed uppkommer frågan om detta direktiv är tillämpligt på tjänstemän som tjänstgör vid en yrkesbrandkårs insatsstyrkor.
- 31 Tillämpningsområdet för direktiv 93/104 har i artikel 1.3 i detsamma fastställts genom en uttrycklig hänvisning till artikel 2 i direktiv 89/391, och detta sistnämnda direktiv är enligt artikel 2.2 första stycket i detsamma inte tillämpligt på sådana offentliga verksamheter vilka till följd av de speciella förhållanden som är utmärkande för dem oundvikligen kommer i konflikt med direktivet, såsom försvaret eller polisen eller viss specifik verksamhet inom civilförsvaret. Mot bakgrund därav är det lämpligt att fastställa huruvida brandkåren kan omfattas av ett av dessa undantag.

- 32 Eftersom brandkåren huvudsakligen ägnar sig åt att släcka bränder och den enligt lag är skyldig att tillhandahålla hjälp vid olyckor eller andra nödsituationer, kan brandkåren anses utgöra antingen en del av det säkerhetssystem som organiseras av staten och som även omfattar försvaret och polisen, vilka anges som exempel i artikel 2.2 i direktiv 89/391, eller en del av civilförsvaret, vilket innebär att det inte kan uteslutas att brandmän av ett eller annat skäl generellt sett inte omfattas av detta direktivs tillämpningsområde och därmed av tillämpningsområdet för direktiv 93/104.
- 33 Enligt den hänskjutande domstolen kan artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391 emellertid även tolkas på så sätt att åtminstone den maximala veckoarbetstid som fastställts i artikel 6 punkt 2 i direktiv 93/104 är tillämplig även på tjänstemän vid brandkårens insatsstyrkor. Såväl lydelsen av som syftet med den första av dessa bestämmelser talar nämligen för en sådan tolkning.
- 34 Bundesverwaltungsgericht, som ansåg att en tolkning av gemenskapsrätten var nödvändig för att kunna avgöra tvisten, beslutade att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfråga till domstolen:

”Skall artikel 1.3 i ... direktiv 93/104 ... jämförd med artikel 2.2 i ... direktiv 89/391 ..., tolkas på så sätt att det förstnämnda direktivet inte är tillämpligt på arbetstiden för insatsstyrkorna vid en statlig brandkår?”

Bedömning av tolkningsfrågan

- 35 Den nationella domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 2 i direktiv 89/391 och artikel 1.3 i direktiv 93/104 skall tolkas på så sätt att sådan verksamhet som utövas av en statlig brandkårs insatsstyrkor, som den som är aktuell i målet vid den nationella domstolen, omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv, med följderna att artikel 6 punkt 2 i direktiv 93/104 utgör hinder för att överskrida den föreskrivna maximala veckoarbetstiden på 48 timmar, inklusive jourtjänstgöring.
- 36 Domstolen, som anser att svaret på denna fråga mot bakgrund av domstolens rättspraxis inte lämnar utrymme för något rimligt tvivel, har i enlighet med artikel 104.3 i sina rättegångsregler meddelat den nationella domstolen att den avser att avgöra saken genom att meddela ett motiverat beslut och berett parter och övriga som avses i artikel 23 i domstolens stadga tillfälle att yttra sig.
- 37 Personalkommittén och Europeiska gemenskapernas kommission har i sina yttranden till domstolen vidhållit de argument de gjort gällande under det skriftliga förfarandet och angett att svaret på den fråga som ställts, mot bakgrund bland annat av domen av den 5 oktober 2004 i de förenade målen C-397/01–C-403/01, Pfeiffer m.fl. (REG 2004, s. I-8835), klart kan utläsas ur domstolens rättspraxis och att det således är motiverat att avgöra målet genom att meddela ett motiverat beslut. Brandkårschefen och den nederländska regeringen har däremot uttalat motsatt uppfattning. De omständigheter som anförts av dessa sistnämnda kan emellertid inte leda till att domstolen avstår från det förfarande som valts.
- 38 I syfte att besvara den fråga som ställts, på det sätt den omformulerats i punkt 35 i detta beslut, erinrar domstolen inledningsvis om att tillämpningsområdet för

direktiv 93/104 definieras i artikel 1.3 i detta direktiv genom en uttrycklig hänvisning till artikel 2 i direktiv 89/391. Innan det avgörs huruvida det arbete som utförs av en statlig brandkårs insatsstyrkor omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/104, skall domstolen först pröva huruvida denna verksamhet omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 89/391 (se dom av den 3 oktober 2000 i mål C-303/98, Simap, REG 2000, s. I-7963, punkterna 30 och 31).

- 39 I enlighet med artikel 2.1 i direktiv 89/391 är direktivet tillämpligt på "all verksamhet, såväl privat som offentlig". Härvid nämns bland annat förvaltning och tjänster i allmänna termer.
- 40 Det framgår emellertid av artikel 2.2 första stycket i samma direktiv att detta inte är tillämpligt på sådana offentliga verksamheter vilka till följd av de speciella förhållanden som är utmärkande för dem oundvikligen kommer i konflikt med direktivet, såsom försvaret eller polisen eller viss specifik verksamhet inom civilförsvaret.
- 41 Domstolen har i detta avseende redan konstaterat att det arbete som utförs av en räddningsassistent som medföljer i en ambulans eller ett akutfordon inom ramen för en sådan räddningstjänst som lämnar hjälp till skadade eller sjuka och som bedrivs av en organisation som Deutsches Rotes Kreuz (tyska röda korset) inte är av den arten att det omfattas av det undantag som nämns i föregående punkt (domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl., punkt 51).
- 42 Domstolen har uttalat att det följer såväl av syftet med direktiv 89/391, nämligen att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet, som av lydelsen av artikel 2.1 i detsamma att direktivets tillämpningsområde skall ges en vid tolkning. Domstolen drog slutsatsen att undantagen från direktivets tillämpningsområde, som föreskrivs i artikel 2.2 första stycket, skall tolkas restriktivt (se domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl., punkt 52).

- 43 I punkt 53 i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl. preciserade domstolen att civilförsvaret som sådant inte utesluts från nämnda direktivs tillämpningsområde i artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391 utan enbart "viss specifik verksamhet" inom civilförsvaret vilken till följd av de speciella förhållanden som är utmärkande för den oundvikligen kommer i konflikt med tillämpningen av de regler som föreskrivs i direktivet.
- 44 Domstolen fann, i punkt 54 i domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl. att detta undantag från tillämpningsområdet för direktiv 89/391, vilket inte skall ges en snäv avgränsning, således skall tolkas på så sätt att detta undantag skall begränsas till vad som är absolut nödvändigt för att värna de intressen som medlemsstaterna enligt undantaget har givits rätt att skydda.
- 45 I punkt 55 i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl. påpekade domstolen i detta sammanhang att undantaget i artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391 har tillkommit enbart för att garantera att de tjänster som är oundgängliga för skyddet av säkerhet, hälsa och allmän ordning skall kunna upprätthållas under förhållanden som är av exceptionellt allvarlig och omfattande art — exempelvis en katastrof — och vilka bland annat karaktäriseras av att arbetstagarna utsätts för inte obetydliga risker med avseende på deras säkerhet och/eller hälsa och av att det av naturliga skäl inte är möjligt att planera arbetstiden för utrycknings- och räddningspersonal.
- 46 Domstolen ansåg emellertid att civilförsvaret, i den strikta mening som här angetts och såsom det var avsett i nämnda bestämmelse, tydligt skiljer sig från den räddningsverksamhet som består i att hjälpa skadade och sjuka personer som var i fråga i de mål som gav upphov till domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl. Även om en sådan tjänst som den som beskrivits i nämnda mål måste kunna hantera händelser som per definition inte är förutsebara, är den verksamhet som bedrivs under normala förhållanden, och som för övrigt faktiskt ingår i det uppdrag som åvilar en sådan tjänst, nämligen inte desto mindre möjlig att organisera i förväg,

vilket även gäller förebyggande av risker med avseende på säkerhet och/eller hälsa samt personalens arbetstid (se domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl., punkterna 56 och 57).

- 47 Domstolen fastslog således, i punkt 58 i domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m. fl., att det för denna tjänst inte föreligger några speciella förhållanden som medför att den oundvikligen kommer i konflikt med tillämpningen av gemenskapsreglerna om skyddet för arbetstagarnas säkerhet och hälsa. Härav följer att denna tjänst inte omfattas av undantaget i artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391, utan direktivet är tvärtom tillämpligt på en sådan tjänst.
- 48 Den verksamhet som utövas av en sådan statlig brandkårs insatsstyrkor som avses i målet vid den nationella domstolen skiljer sig emellertid inte på något avgörande sätt, vare sig vad beträffar ramen för verksamhetens utövande eller verksamhetens art, från den verksamhet som utövades i de mål som gav upphov till domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl. Domstolens tolkning av direktiv 89/391 i det målet gäller därför även i förevarande mål.
- 49 Det är i detta sammanhang viktigt att påpeka att artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391, mot bakgrund inte bara av denna bestämmelses lydelse, enligt vilken endast viss specifik verksamhet inom offentlig verksamhet eller civilförsvaret utesluts från direktivets tillämpningsområde på grund av att de förhållanden som är utmärkande för dem oundvikligen kommer i konflikt med direktivet, utan även av syftet med detta undantag sådant det framgår bland annat av punkterna 55–57 i domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl., inte kan motivera att en medlemsstat anser att detta undantag generellt sett omfattar all verksamhet som utövas inom de berörda sektorerna.

- 50 Tvärtom framgår det av såväl lydelsen av som systematiken i artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391 att denna bestämmelse endast avser viss särskild verksamhet inom de berörda tjänsterna, vars kontinuitet är absolut nödvändig för att säkerställa skyddet av integriteten för personer och egendom och som, med hänsyn till detta krav på kontinuitet, är av sådan beskaffenhet att den gör det praktiskt omöjligt att tillämpa all gemenskapsrättslig lagstiftning avseende skydd för arbetstagares säkerhet och hälsa.
- 51 Det kriterium som använts av gemenskapslagstiftaren för att fastställa tillämpningsområdet för direktiv 89/391 har inte grundats på arbetstagarnas tillhörighet till de olika verksamhetssektorer som anges i artikel 2.2 första stycket i detta direktiv allmänt sett, såsom försvaret, polisen och civilförsvaret, utan uteslutande på den specifika arten av vissa särskilda uppdrag som utövas av löntagarna inom dessa sektorer, vilken motiverar att de undantas från de regler som föreskrivs i nämnda direktiv på grund av att det är absolut nödvändigt att garantera ett effektivt skydd i samhället. Det arbete som utförs under normala förhållanden av säkerhets- och räddningsstyrkor i den mening som avses i den ovannämnda bestämmelsen omfattas följaktligen av tillämpningsområdet för direktiv 89/391.
- 52 Detta direktiv är alltså tillämpligt på den verksamhet som utövas av en brandkår, även om den utövas av insatsstyrkor och oavsett om det gäller att släcka en brand eller andra hjälpinsatser, om verksamheten utövas under normala förhållanden, i enlighet med det uppdrag som tilldelats den berörda tjänsten, och detta gäller även om de insatser som denna verksamhet kan ge upphov till, till sin natur, inte kan förutses och kan utsätta de arbetstagare som utför verksamheten för vissa risker för deras säkerhet och/eller hälsa.
- 53 Undantag från en sådan tolkning av artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391 kan endast göras under specifika förhållanden, när det för ett effektivt utförande av

åtgärder till skydd för befolkningen i allvarliga allmänfarliga situationer krävs att den personal som skall hantera en händelse av denna art ger absolut prioritet åt det ändamål som eftersträvas med dessa åtgärder för att detta ändamål skall kunna uppnås.

54 Detta är fallet vid naturkatastrofer, tekniska katastrofer, attentat, allvarliga olyckor eller andra händelser av samma art, vilka på grund av deras allvarliga karaktär eller omfattning kräver att nödvändiga åtgärder vidtas för att skydda befolkningens liv, hälsa och säkerhet, och vars effektiva genomförande äventyras om alla de bestämmelser som anges i direktiven 89/391 och 93/104 skulle iakttas.

55 I situationer av sådan karaktär skall behovet av att inte äventyra de tvingande kraven på att skydda befolkningens säkerhet och integritet, med hänsyn till de särdrag som hänför sig till en viss specifik verksamhet, provisoriskt ges företräde framför nämnda direktivs syfte, vilket är att skydda arbetstagares säkerhet och hälsa. I synnerhet är det inte rimligt att ålägga arbetsgivare att i sådana fall effektivt förebygga yrkesrisker eller att planera räddningspersonalens arbetstid.

56 Även i en sådan undantagssituation krävs emellertid enligt artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391 att behöriga myndigheter "så långt möjligt" skyddar arbetstagarnas säkerhet och hälsa.

- 57 Mot bakgrund av dessa överväganden finner domstolen att sådant arbete som utförs av en statlig brandkårs insatsstyrkor i princip inte omfattas av det undantag som anges i artikel 2.2 första stycket i direktiv 89/391, utan tvärtom omfattas av direktivets tillämpningsområde under förutsättning att verksamheten utövas under normala förhållanden.
- 58 Vad beträffar direktiv 93/104 framgår det av lydelsen av artikel 1.3 i direktivet att det är tillämpligt på all verksamhet, såväl offentlig som privat, som avses i artikel 2 i direktiv 89/391, med undantag för vissa särskilda verksamheter som är föremål för en uttömmande uppräknig.
- 59 Ingen av dessa verksamheter är emellertid relevant när det gäller en sådan tjänst som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, vilket innebär att en sådan verksamhet som den som beskrivits av den nationella domstolen även omfattas av tillämpningsområdet för direktiv 93/104.
- 60 Kommissionen har med fog påpekat att denna slutsats även stöds av det förhållandet att bland annat brandförsvaret uttryckligen nämns i artikel 17.2 punkt 2.1 c iii, i direktiv 93/104. Det skulle nämligen saknas anledning att nämna denna verksamhet om den redan var undantagen från hela tillämpningsområdet för direktiv 93/104 i enlighet med artikel 1.3. Denna angivelse visar tvärtom att gemenskapslagstiftaren ansett att direktivet är tillämpligt på verksamhet av detta slag, samtidigt som lagstiftaren öppnat för en möjlighet att under extraordinära omständigheter göra undantag från vissa särskilda bestämmelser i nämnda direktiv (se, för ett liknande resonemang, domen i det ovannämnda målet Pfeiffer m.fl., punkt 62).

61 Av det ovan anförda följer att den fråga som ställts skall besvaras på så sätt att artikel 2 i direktiv 89/391 och artikel 1.3 i direktiv 93/104 skall tolkas på så sätt att

- arbete som utförs av en statlig brandkårs insatsstyrkor, som den som är i fråga i målet vid den nationella domstolen, normalt sett omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv, vilket innebär att artikel 6 punkt 2 i direktiv 93/104 i princip utgör hinder för att den föreskrivna maximala veckoarbetstiden på högs. 48 timmar, inklusive jourtjänstgöring, överskrids,

- det likväl är möjligt att överskrida denna tid under extraordinära förhållanden som är av sådan allvarlig karaktär och av sådan omfattning att syftet att säkerställa att de tjänster som är absolut nödvändiga för att skydda allmänna intressen, såsom allmän ordning, hälsa och säkerhet, utövas effektivt, tillfälligtvis skall ges företräde framför syftet att skydda säkerhet och hälsa för de arbetstagare som är anställda vid insats- och räddningsstyrkor. Även i en sådan extraordinär situation skall emellertid ändamålen i direktiv 89/391 så långt möjligt skyddas.

Rättegångskostnader

62 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målen vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttranden till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (andra avdelningen) följande dom:

Artikel 2 i rådets direktiv 89/391/EEG av den 12 juni 1989 om åtgärder för att främja förbättringar av arbetstagarnas säkerhet och hälsa i arbetet och artikel 1.3 i rådets direktiv 93/104/EG av den 23 november 1993 om arbetstidens förläggning i vissa avseenden skall tolkas på så sätt att

- arbete som utövas av en statlig brandkårs insatsstyrkor, som den som avses i målet vid den nationella domstolen, normalt sett omfattas av tillämpningsområdet för nämnda direktiv, vilket innebär att artikel 6 punkt 2 i direktiv 93/104 i princip utgör hinder för att den föreskrivna maximala veckoarbetstiden på högst 48 timmar, inklusive jourtjänstgöring, överskrids,

- det likväl är möjligt att överskrida denna tid under extraordinära förhållanden som är av sådan allvarlig karaktär och av sådan omfattning att syftet att säkerställa att de tjänster som är absolut nödvändiga för att skydda allmänna intressen, såsom allmän ordning, hälsa och säkerhet, utövas effektivt, tillfälligtvis skall ges företräde framför syftet att skydda säkerhet och hälsa för de arbetstagare som är anställda vid insats- och räddningsstyrkor. Även i en sådan extraordinär situation skall emellertid ändamålen i direktiv 89/391 så långt möjligt skyddas.

Underskrifter